

telligendum esse meam. Hominem vero & imaginem esse, & ad imaginem & similitudinem factum esse tradiderunt, & imaginem imaginis esse, & similitudinem similitudinis.

Neque horum sententiam approbat; sed imaginem, & similitudinem Dei in homine querendam, & considerandam docet, ut imago, & similitudo creata intelligatur.

Verumtamen hæc distinctio, licet reprobabilis penitus non videatur; quia de medio montium, idest auctoritatibus sanctorum, non manat, congruentius in ipso homine imago, & similitudo Dei querenda est, & consideranda. Factus est ergo homo ad imaginem Dei, & similitudinem secundum mentem, qua irrationabilibus antecellit: sed ad imaginem secundum memoriam, intelligentiam, & dilectionem; ad similitudinem secundum innocentiam, & justitiam, quæ in mente rationali naturaliter sunt. Vel imago consideratur in cognitione veritatis, similitudo in amore virtutis. Vel imago in aliis omnibus, similitudo in essentia: quia immortalis, & indivisibilis est. Unde Augustinus in Lib. de quantitate Animæ, cap. 111. „Ani- ma facta est similis Deo, quia immortalis, & indissolubilem fecit eam Deus.“ Imago ergo pertinet ad formam, similitudo ad naturam. Factus est ergo homo secundum animam ad imaginem, & similitudinem Dei, non Patris, vel Filii, vel Spiritus Sancti, sed totius Trinitatis. Ita & secundum animam dicitur homo esse imago Dei, quia imago Dei in eo est: sicut imago dicitur & tabula, & pictura quæ in ea est; sed propter picturam quæ in ea est, simul & tabula imago appellatur. Ita propter imaginem Trinitatis, etiam illud in quo est, hæc imago, nomine imaginis vocatur.

Quare homo dicitur imago, & ad imaginem; Filius vero imago, & non ad imaginem.

Quocirca homo & imago dicitur, & ad imaginem; Filius autem imago, non ad imaginem: quia natus est, non creatus, æqualis, & in nullo dissimilis; homo creatus est à Deo, non genitus, non parilitate æqualis, sed quadam similitudine accedens ei. Unde Augustinus in VII. Lib. de Trin. cap. ult. „In Genesi, 1. 26. legitur: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Faciamus, & nos- tram pluraliter dixit. Et nisi ex relativis, idest personis, accipi non oportet, ut facere intelligantur Pa- ter, & Filius, & Spiritus Sanctus, ad imaginem Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut subsisteret homo imago Dei. Sed quia non omnino æqualis fiebat illa imago, tamquam non ab illo nata, sed ab eo creata; ideo ita imago dicitur quod & ad imaginem: quia non æquatur parilitate, sed accedit quadam similitu- dine. Filius autem est imago, sed non ad imaginem, quia æqualis est Patri. Dicitur est ergo homo ad ima- ginem propter impariam similitudinem: & ideo nostram, ut imago Trinitatis esse homo intelligatur, non Trinitati æqualis, sicut Filius Patri.“ Ecce ostensum est, secundum quid homo sit similis Deo, scilicet secundum animam. Sed in corpore quamdam proprietatem habet quæ hoc indicat, quia est erecta statura; secundum quam corpus animæ rationali congruit, quia in cælum erectum est.

DIVISIO TEXTUS.

Determinato de natura pure spirituali, idest an- gelica, & de natura pure corporali; hic tertio multipliciter prosequitur de natura composita ex spiri- tuali, & corporali, scilicet de homine. Dividitur ergo pars ista in partes duas. In prima determinat de homine quantum ad primam sui institutionem; in secunda quantum ad ejus casum, XXI. dist. ibi: *Videns ergo diabolus hominem per obedientiæ humilitatem posse ascendere unde ipse per superbiam corruerat, in- vidit ei.* Prima in duas. In prima determinat condi- tionis humanæ principium; in secunda ostendit ho- minis conditi statum, XXI. dist. ibi: *Solent plura queri de primi hominis statu.* Prima in duas. In prima ostendit formationem hominis, secundum quod exit à sua causa, & in similitudinem ejus, ut ostendatur quodammodo esset actio univoca; in secunda determinat institutionem hominis, secundum quod ex suis partibus constat, XVII. ibi: *Hic de origine animæ plura queri solent.* Prima in tres. In prima ostendit hominem ad imaginem & similitudinem Dei institutum; in secunda ponit horum expositionem, ibi: *Imago autem, & similitudo in hoc loco vel increata intelligitur, vel creata;* in tertia ostendit, se- cundum quam partem hominis, esse ad imaginem sibi conveniat, ibi: *Factus est homo secundum animam ad imaginem & similitudinem... totius Trinitatis.* Secunda pars dividitur in tres. In prima ponit suam expositionem; in secunda excludit alias quorundam expositiones, ibi: *Filius vero proprie imago Patris dicitur;* in tertia supplet quoddam ad suam exposi- tionem, quod in aliis expositionibus tangebatur, sci-

licet in quo imago, & similitudo differant, ibi: *Verumtamen hæc distinctio licet reprobabilis penitus non videatur... congruentius in ipso homine imago & similitudo Dei querenda est.*

Factus est ergo homo secundum animam ad imaginem & similitudinem Dei. Hic ostendit, secundum quam partem in homine sit imago assignanda: & primo ostendit quod secundum animam; secundo ostendit quod hujusmodi indicium etiam in corpore ostenditur, ibi: *Sed in corpore quamdam habet proprietatem quæ hoc indicat.* Circa primum duo facit. Pri- mo ponit hominem esse ad imaginem Trinitatis, non solum Patris, vel Filii, ut alii dicebant; & hoc se- cundum animam. Secundo ostendit quomodo diffe- renter imago secundum animam homini, & Filio Dei conveniat, ibi: *Quo circa homo & imago, & ad imaginem dicitur; Filius autem imago, non ad imagi- nem.*

QUESTIO I.

HIC quatuor queruntur.
Primo. Utrum in aliqua creatura imago Dei inveniri possit.
Secundo. In quibus inveniat.
Tertio. Utrum in illis in quibus invenitur, æqua- liter inveniat.
Quarto. De differentia imaginis & similitudinis.

ARTICULUS I.

Utrum aliqua creatura possit dici esse ad imaginem.

1. **A**d primum sic proceditur. Videtur quod nul- la creatura possit dici ad imaginem Dei esse.

Cu-

Cujuscumque enim est aliqua imago creata, ei contingit aliquam imaginem ponere. Sed Deo non contingit aliquam imaginem ponere. Isai. XL. 18. *Cui similem (1) fecisti Deum, aut quam imaginem ponas ei? Ergo &c.*

2. Præterea. Proprietates unius non inveniuntur in alio. Sed imago indicat proprietatem Filii, ut in primo dictum est, qui increatus est. Ergo nulli crea- turæ convenit.

3. Præterea. In imagine importatur convenientia quadam in aliquo uno: unde dicit Hilarius, Lib. de Synod. cap. 1. imaginem esse speciem non differen- tem ejus rei ad quam imaginatur. Sed quæcumque conveniunt in aliquo uno, habent aliquid prius, & simplicius se, sive sit convenientia analogiæ, sive univocationis: est enim ens prius substantia, & ac- cidente, sicut animal prius homine, & equo. Deo autem nihil est prius, & simplicius. Ergo non potest esse ejus imago in creatura.

4. Præterea. De ratione imaginis est æqualitas: dicit enim Hilarius, ubi supra, imaginem esse rei ad rem coæquandam. Sed nulla æqualitas potest esse creaturæ ad Deum. Ergo nec imago ejus esse po- test.

5. Item. Infinite distantium non potest esse in- discretio, & unio. Sed imago, ut dicit Hilarius, ibid. est similitudo indiscreta, & unita. Ergo creatura non potest esse ad imaginem Dei, à quo in infinitum distat.

Contra est quod habetur Genesis 1. 26. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.*

Præterea. Ad perfectionem operis exigitur ut per- ducatur in similitudinem agentis. Sed *Dei perfecta sunt opera:* Deuter. XXXII. 4. Ergo oportet esse ali- quod operum ejus in quo ipsius imago representetur.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod imago proprie dicitur quod ad alterius imitationem est: nec tamen quælibet imitatio rationem imaginis perficit; ut si hoc sit album, & illud album, non ex hoc dicitur ejus ima- go; sed ad rationem imaginis exigitur imitatio in ali- quo quod speciem exprimat, & essentiam: propter quod ab Hilario, loc. cit. dicitur species indifferens. Et inde est quod in corporalibus secundum imi- tationem figuræ potissimum imago attenditur, quia figura est quasi certum signum ostendens unitatem, & differentiam speciei. Hæc autem imitatio potest esse dupliciter: aut simul quantum ad speciem, & signum speciei; & sic imago hominis est in filio suo, qui ipsum in humana specie, & figura imitatur, & hæc est perfecta imago: aut quantum ad signum tantum, & non quantum ad veritatem speciei, si- cut imago hominis est statua lapidea; & hæc est im- perfecta imago. Et primo modo filius est imago pa- tris, sicut in natura communicans; secundo autem modo imago Dei est in creaturis: & ideo creatura potest esse imago Dei, licet non perfecta.

Ad primum ergo dicendum, quod Propheta lo- quitur contra idolatras, qui Deum in corporalibus figuris imaginari nitebantur; & ideo non est ad pro- positum.

Ad secundum dicendum, quod imago secundum perfectam rationem indicat proprietatem Filii; & sic creaturæ non convenit, sed secundum imperfectam significationem, ut sic nomen imaginis à Filio in

(1) Vulgata fecistis, & ponetis.

creaturas descendat, sicut à Patre nomen paternita- tis: ad Eph. 111.

Ad tertium dicendum, quod convenientia potest esse dupliciter: aut duorum participantium aliquid unum; & talis convenientia non potest esse Crea- toris, & creaturæ, ut objectum est: aut secundum quod unum per se est simpliciter, & alterum parti- cipat de similitudine ejus quantum potest; ut si po- neremus calorem esse sine materia, & ignem con- venire cum eo, ex hoc quod aliquid caloris partici- paret; & talis convenientia esse potest creaturæ ad Deum, quia Deus dicitur ens hoc modo quod est ipsum suum esse; creatura vero non est ipsum suum esse, sed dicitur ens, quasi esse participans; & hoc sufficit ad rationem imaginis.

Ad quartum dicendum, quod ad rationem imagi- nis non exigitur æqualitas æquiparantiæ, cum mag- ni hominis in parva pictura imago exprimitur; sed exigitur æqualitas proportionis, ut scilicet eadem sit proportio partium ad invicem in imagine quæ est in imaginato: & talis æqualitas invenitur in anima res- pectu Dei: quia sicut ex Patre Filius, & ex uro- que Spiritus Sanctus; ita ex mente notitia, & ex uira- que amor procedit.

Ad quintum dicendum, quod ubi est perfecta ima- ginis ratio, ibi est perfecta indiscretio, & unitas, ut patet in Filio ad Patrem: creatura autem, quantum ad hoc quod Deum imitatur, non discernitur ab eo, sed quodammodo sibi unitur unitate convenientiæ, quamvis semper remaneat major differentia: & sic non ex toto tollitur ratio imaginis, sed solum ima- ginis perfectæ.

ARTICULUS II.

Utrum imago Dei inveniat tantum in creaturis rationalibus.

I. P. quæst. xciii. art. 2.

1. **A**d secundum sic proceditur. Videtur quod Dei inveniat. Ad rationem enim imaginis, qualis in creaturis esse potest, non exigitur perfecta simili- tudo, ut dictum est; sed sufficit imperfecta imita- tio. Sed quælibet creatura ex hoc esse habet quod divinam perfectionem imitatur. Ergo quælibet crea- tura dici debet ad imaginem Dei.

2. Præterea. Dicit Boetius in Lib. de Consol. Phi- losophiæ, Lib. III. metr. ix. de Deo loquens:

Mundum mente gerens, similique in imagine formans.
Sed quælibet creatura in esse produit ex hoc quod in mente divina per suam ideam gestabatur. Ergo quælibet creatura potest dici facta ad imaginem Dei.

3. Præterea. Ubi est expressior similitudo, ibi magis salvatur ratio imaginis. Sed perfectio divinæ bonitatis expressius representatur in toto universo, quam in aliqua parte ejus. Ergo totum universum magis debet dici ad imaginem Dei quam aliqua crea- tura rationalis.

4. Præterea. Dionysius in iv. cap. de div. Nom. ostendit similitudinem divinæ bonitatis maxime ap- parere in radio solari. Sed expressio similitudinis causat imaginem. Ergo radius solaris debet dici esse ad imaginem Dei.

5. Præterea. Illud quod maxime exprimit pro- prietatem alicujus, maxime videtur ad ipsum con- ve-

venientiam habere. Sed in fine celest. Hierarchiæ dicit Dionysius, quod in igne maxime ostenduntur divinæ proprietates. Ergo ignis maxime debet dici ad imaginem Dei.

Sed contra. Ex hoc anima dicitur imago Dei, quia ejus capax est, ut Augustinus (a), Lib. LXXXIII. Quæst. quæst. LI. dicit. Sed sola creatura rationalis est capax Dei. Ergo ipsa sola est ad imaginem Dei.

Præterea. Quanto aliqua creatura est perfectior, tanto est Deo similior. Sed inter alias creaturas rationalis natura altissimum gradum tenet. In ipsa ergo præcipue imago Dei invenitur.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod, ut dictum est, illa imitatio rationem imaginis constituit quæ est in aliquo ad speciem pertinente. Ex primo autem, & communi nihil sortitur speciem, sed ex ultimo, & proprio, sicut est differentia constitutiva. Consideratis autem divinæ bonitatis processibus in creaturis, quibus naturæ creatæ constituuntur in similitudinem naturæ increatæ, ultima invenitur intellectualis dignitatis participatio, & quæ omnes alias præsupponat: & ideo intellectualis natura attingit ad imitationem divinam, in qua quodammodo consistit species naturæ ejus: & inde est quod in eadem operatione ponimus ultimam felicitatem intellectualis creaturæ, in qua est felicitas Dei, scilicet in contemplatione intellectuali: & ideo sola intellectualis creatura rationaliter ad imaginem Dei dicitur esse.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis quælibet creatura aliquid participet de ratione similitudinis divinæ, non tamen potest dici ejus imago ratione prædicta.

Ad secundum dicendum, quod similitudo operis potest dici ad operantem dupliciter, aut quantum ad id quod habet in natura sua, sicut homo generat hominem; aut quantum ad id quod habet in intellectu suo, sicut artificiatum ab artifice in similitudinem artis suæ procedit. Utrouque modo procedit creatura à Deo in similitudinem ejus. Primo modo, quia ab ente sunt entia, & à vivo viventia. Secundo modo, quia procedunt à rationibus idealibus. Cum ergo unaquæque res pertingat ad perfectam imitationem ejus quod est in intellectu divino, quia talis est qualem eam esse disposuit; ideo quantum ad hunc modum similitudinis quælibet creatura potest dici imago ideæ in mente divina existentis: unde dicit Boetius in Lib. de Trinit. quod formæ quæ sunt in materia, possunt dici imagines, eo quod ab his formis venerunt quæ sine materia sunt: sed quantum ad alium modum sola intellectualis natura pertingit ad ultimum gradum imitationis, ut dictum est; & ideo ipsa sola dicitur imago Dei.

Ad tertium dicendum, quod similitudo divinæ bonitatis, quantum ad nobilissimas participationes ipsius, non resultat in universo nisi ratione nobilissimarum partium ejus, quæ sunt intellectuales naturæ: nec per se de toto potest dici, (1) & primo quod non convenit sibi ratione omnium partium, ut in VI. Physic. dicitur frequenter: & ideo universum non potest dici imago Dei, sed intellectualis natura.

Ad quartum dicendum, quod similitudo radii so-

(1) Al. & primo, quia.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Velut ex Lib. LXXXIII. Qq. quæst. LI. prius indicabatur ad marginem, sed ex Lib. XIV. de Trin. cap. VIII. desumptum est: nec ex prædicta quæst. LI. nisi analogice colligi potest.

(b) Sive alius Auctor inter ejus opera Tom. IX. in serm. de Assump. qui incipit, *Cogitis me.*

laris ad divinam bonitatem tota attenditur quantum ad causalitatem, & non quantum ad dignitatem naturæ, quæ rationem imaginis perficit.

Ad quintum dicendum, quod proprietates divinæ ostenduntur in creaturis dupliciter: vel secundum similitudinem analogiæ, sicut vita, sapientia, & hujusmodi, quæ analogice Deo, & creaturis conveniunt; & sic divinæ proprietates præcipue ostenduntur in rationali natura: vel secundum similitudinem proportionis, secundum quod spirituales proprietates corporalibus metaphorice designantur; & hoc modo in igne ostenduntur proprietates divinæ, ut in I. Lib. dist. XXXIII. dictum est. Sed hæc similitudo non facit rationem imaginis: unde Dionysius vocat eam in 11. cap. celest. Hierar. dissimilem similitudinem.

ARTICULUS III.

Utrum imago Dei magis reperitur in Angelis quam in hominibus.

I. P. quæst. XCIII. art. 2.

1. **A**D tertium sic proceditur. Videtur quod imago non magis in Angelis quam in hominibus invenitur. Ea enim quæ sequuntur naturam, æqualiter inveniuntur in omnibus habentibus naturam illam, ut risibile in hominibus. Sed esse ad imaginem Dei, consequitur intellectualem naturam. Ergo in omnibus habentibus intellectum est æqualiter.

2. Præterea. Secundum Augustinum, Lib. XIV. de Trinit. cap. VIII. eo ipso est anima imago Dei quod capax ejus esse potest. Sed non magis capax Dei est Angelus quam homo, cum in fruitione Divinitatis homines Angelis æquantur. Ergo esse ad imaginem non magis Angelis, quam hominibus convenit.

3. Præterea. Ut dicit Augustinus, Lib. LXXXII. Qq. quæst. LI. inter mentem nostram & Deum nihil est medium. Sed quod magis imitatur Deum, cadit medium inter ipsum & id quod minus imitatur ipsum. Ergo Angelus non magis est ad imaginem Dei quam mens humana.

4. Præterea. Ad Heb. 11. dicit Glossa, quod natura mentis humanæ quam Christus assumpsit, nihil post Deum est melius. Sed Christus assumpsit mentem ejusdem naturæ cum nostris mentibus. Cum ergo unumquodque tanto sit melius, quanto expressiori imagine Deum imitatur, videtur quod esse ad imaginem non magis Angelis quam hominibus conveniat.

5. Præterea. De beata Virgine dicit Hieronymus (b), serm. de Assump. quod exaltata est super choros Angelorum ad celestia regna. Sed hoc non posset esse, si ipsa esset minus ad imaginem Dei quam Angeli. Ergo cum ipsa vere, & pure naturam humanam habeat, videtur quod imago non plus in Angelis quam in hominibus invenitur.

Sed contra est quod dicit Gregorius, XXXII. Mor. cap. xxv. quod Angelus dicitur signaculum similitudinis, quia in eo divinæ imaginis similitudo magis insinuat expressa. Sed secundum hoc aliquid dicitur esse magis ad imaginem, secundum quod ex-

pressius imago Dei in ipso relucet. Ergo Angeli sunt magis ad imaginem Dei quam homo.

Similiter etiam videtur quod vir magis quam mulier per id quod I. Corinth. XI. quidam gradus inter virum & mulierem constituitur, dum dicitur vir imago Dei, & mulier imago viri: & ita non in omnibus habentibus imaginem imago æqualiter invenitur.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod de imagine possumus loqui dupliciter: aut quantum ad id in quo proprie consistit imaginis ratio; aut quantum ad id ad quod secundario assignatur similitudo imaginis: proprie enim & principaliter imago intellectualem naturam consequitur: unde oportet quod ubi intellectualis natura perfectius invenitur, etiam ibi sit imago expressior: & sic cum natura intellectualis multo sit dignior in Angelis quam in homine, eo quod propter obumbrationem intellectualis luminis homo rationalis dicitur, cum ratio sit quidam intellectus obumbratus; oportet quod in Angelis sit expressior Dei imago quam in anima, & in Angelis superioribus quam in inferioribus, & in viro quam in muliere; quamvis illa diversitas sit minor quam prima, quia non sequitur diversitatem naturæ secundum speciem. Assignatur etiam imago Dei in homine, sed non ita proprie quantum ad aliquas proprietates consequentes, sicut quod homo dominatur inferioribus creaturis, sicut etiam Deus in toto universo, & est quodammodo finis earum; & hoc innuitur Gen. 1. 26. ubi post id quod dictum est: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: subjungitur: *(1) Ut præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra.* Et similiter sicut Deus est totus in quolibet parte universi, ita anima in quolibet parte corporis; & secundum hoc, & hujusmodi alia nihil prohibet hominem magis ad imaginem Dei esse quam Angelum. Sed hoc est secundum quid, & non simpliciter: quia iudicium similitudinis, vel diversitatis quod sumitur ab essentialibus rei, est multo firmitus.

Ad primum ergo dicendum, quod ea quæ consequuntur naturam, æqualiter inveniuntur in omnibus habentibus naturam illam æqualiter. Natura autem intellectualis non æqualiter invenitur in Angelis, & in hominibus; sed in Angelis multo nobilior.

Ad secundum dicendum, quod imago invenitur in homine, & in Angelo quantum ad naturalia sua, non quantum ad habitum gratiæ, vel gloriæ. Consideratis autem naturalibus Angeli, & hominis, magis est capax divinæ cognitionis Angelus quam homo; & quod homo ad æqualitatem Angelorum perducitur in divina fruitione, est gratiæ, & non naturæ: & ideo objectio non procedit.

Ad tertium dicendum, quod inter mentem nostram & Deum nihil est medium quasi objectum beatitudinis, sed immediate in Deum nostra mens tendit, à quo etiam immediate per gratiam vivificatur; & tamen est aliquid medium quantum ad gradum naturæ, scilicet angelica natura, ut patet ex Dionysio IV. cap. celest. Hierar. Augustinus etiam dicit, XII. Confess. cap. VII. Angelum prope Deum factum, & materiam prope nihil. Et ideo objectio nulla est.

Ad quartum dicendum, quod natura humana quam

In II. Sem. Tom. II.

(1) Vulgata, & præsit. (2) Al. in gloria prædicta. (3) Nicolaus ex Hilario, ad rem coaquanda.

Christus assumpsit, est multo nobilior quam quælibet creatura; sed hoc habet ex unione Divinitatis, & non ex principiis essentialibus: & ideo non sequitur similis ratio de mentibus humanis non unitis. Assumpsit enim Dei Filius humanam naturam, ut Damascenus, Lib. III. cap. XI. dicit in arthomo, id est in individuo, & non in specie; & sic etiam natura mentis humanæ (2) in Glossa prædicta accipitur.

Ad quintum dicendum, quod exaltatio beatæ Virginis super choros Angelorum non fuit naturæ, sed gratiæ: & ideo per hoc nihil probatur.

ARTICULUS IV.

Utrum imago, & similitudo convenienter distinguantur in litera.

I. P. quæst. XCIII. art. 9.

1. **A**D quartum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter imago, & similitudo in litera distinguantur. Illud enim quod ponitur in definitione alicujus ut genus, non distinguitur ab ipso, sicut animal ab homine. Sed secundum Hilarium, Lib. de Synod. adver. Arian. can. 1. *imago est rei (3) ad rem coaquanda imaginata, & indiscreta similitudo.* Ergo imago, & similitudo distingui non debent.

2. Præterea. Secundum quorundam opinionem, homo in gratuita creatus non est. Sed innocentia, & justitia ad gratiam pertinent. Ergo inconvenienter similitudo, in qua homo factus est, per justitiam, & innocentiam exponitur in litera.

3. Præterea. Cognitio, & amor nominant actum, vel passionem. Sed actus, & passio non semper remanent in animo. Cum ergo imago semper maneat, videtur quod inconvenienter imago secundum dilectionem, vel cognitionem assignetur.

4. Præterea. Amor ad voluntatem pertinet. Voluntas autem est pars imaginis. Ergo inconvenienter distinguitur similitudo ab imagine per hoc quod similitudo in amore virtutis consistit.

5. Præterea. Voluntas ad cognitionem non pertinet, & tamen pars imaginis ab Augustino ponitur, XI. de Trin. cap. IV. & V. Ergo videtur quod inconvenienter dicatur imago ad cognitionem veritatis pertinere.

6. Præterea. Natura intellectualis ad essentiam animæ pertinet. Sed naturam intellectualem sequitur imago, ut dictum est. Ergo videtur inconvenienter dici, quod similitudo ad essentiam pertineat, imago vero ad alia quæ sunt in anima.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod in ratione imaginis includitur similitudo, & non è converso: unde si similitudo contra imaginem distinguatur, oportet specialiter sumi similitudinem quæ deficit à ratione imaginis, sicut proprium dividitur definitioni, non secundum nomen commune quod de definitione prædicatur, sed secundum illam rationem determinate acceptum qua deficit à perfectione definitionis. Cum ergo imago importet imitationem in his quæ pertinent ad speciem demonstrandam, oportet quod similitudo accipiat in eo quod deficit à demonstratione specialis naturæ. Hoc autem contingit dupliciter: aut quia est prius, & communius quam sit natura

V

tura speciei, sicut proprietates consequentes naturam generis: aut quia est posterius his quae speciem demonstrant, ut accidentia consequentia principia individui. Si ergo accipitur defectus primo modo, sic est ultima distinctio quae in littera assignatur: secundum hoc enim dicitur similitudo secundum convenientiam in illis quae consequuntur essentiam, in quantum est essentia, & non in quantum est intellectus, ut incorruptibile, & indivisibile, & huiusmodi; imago autem attenditur secundum ea quae proprie intellectualem naturam consequuntur. Si autem attendatur defectus ex hoc quod est posterius, hoc est dupliciter: quia aut hoc est secundum ordinem potentiae naturalis ad potentiam; & sic primum demonstrans naturam intellectualem est potentia cognoscitiva, & actus eius, & posterius erit voluntas, & actus eius, quae consequitur apprehensionem cognoscitivae virtutis; & sic erit secunda distinctio, quia imago pertinet ad cognitionem veritatis, quae est primum demonstrans naturam intellectualem, similitudo autem ad amorem virtutis: aut secundum ordinem potentiae ad habitum; & sic erit prima distinctio, secundum quod imago pertinet ad potentias, scilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem; similitudo vero ad habitus consequentes, scilicet innocentiam, & iustitiam.

Ad primum ergo dicendum, quod similitudo communiter sumpta, non dividitur contra imaginem; sed similitudo deficiens à ratione imaginis, sicut proprium contra definitionem.

Ad secundum dicendum, quod etiam si ponatur homo non creatus in habitibus gratuitis, constat tamen eum esse creatum in habitibus naturalibus integris, & perfectis; & quantum ad hoc similitudo attendetur.

Ad tertium dicendum, quod potentiae innotescunt per actus, & passiones: & ideo per cognitionem, & amorem debet intelligi potentia cognoscitiva, & amativa, quae est voluntas.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa non valet, quia procedit ex diversis distinctionibus: nec est inconveniens ut secundum unam distinctionem aliquid pertineat ad imaginem, & secundum aliam pertineat

ad similitudinem: quia in una comparatione potest aliquid accipi ut prius aliquo, quod in alia accipitur ut posterius respectu alterius, secundum quem modum possunt comparari potentiae intellectivae naturae ad habitus, quibus inveniuntur priores; vel una ad alteram, & sic est una prior altera. Et ita sicut aliquid est prius & posterius, in aliqua comparatione diversimode acceptum; ita etiam potest ad imaginem, & similitudinem pertinere ratione praedicta.

Et similiter dicendum est ad quintum.

Ad sextum dicendum, quod intellectualitas, quamvis pertineat ad essentiam naturae intellectuales, non tamen est de ratione essentiae, in quantum essentia: & ideo non pertinet ad similitudinem, quae assignatur secundum communes differentias entis, scilicet simplex, & compositum, corruptibile, & incorruptibile, & huiusmodi.

EXPOSITIO TEXTUS.

Quare creatus sit homo, id est causa finalis hominis, & qualiter institutus, quia ex anima & corpore; haec duo in prima distinctione huius Libri dicta sunt: & qualiter, & quomodo factus: hic incipit prosequi: deinde qualiter sit lapsus: hoc prosequitur xxi: distinctione, & deinceps: postremo qualiter, & per quem sit reparatus: hoc in III. Lib. & in IV.

Quae in mente rationali naturaliter sunt. Hoc potest intelligi etiam de habitibus gratuitis, ad quos anima naturaliter est ordinata, non quod per principia naturae causentur: vel potest intelligi de habitibus innatis, sicut Philosophus in VI. Ethicor. (cap. xi.) ponit etiam quasdam virtutes naturales. Imago ergo pertinet ad formam, scilicet specialem; similitudo ad naturam, scilicet communem, & hoc secundum ultimam distinctionem quam posuit.

Quocirca homo & imago est, & ad imaginem. Ratio huius est, quia haec praepositio ad notat distantiam: quia, ut dicit Augustinus, Filius est imago Patris nulla ex parte ei dissimilis: ideo ita dicitur imago quod non ad imaginem: homo autem, quia ipse Deum imitatur in natura intellectuali, & à perfecta imitatione Filii distat, in quam tamen tendit ut potest; ideo imago dicitur, & ad imaginem.

DISTINCTIO XVII.

Hic de creatione animae, utrum de aliquo facta sit, vel non, & quando facta; & quam gratiam habuerit in creatione.

HIC de origine animae plura quaeri solent, scilicet unde creata fuerit, & quando, & quam gratiam habuerit in creatione. Sicut hominis formatio secundum corpus describitur, cum dicitur, Genes. 11. 7. „Formavit Deus hominem de limo terrae:“ ita eiusdem secundum animam describitur factura, cum subditur: „Et inspiravit in faciem eius spiraculum vitae.“ Corpus enim de limo terrae formavit Deus, cui animam inspiravit; vel, secundum aliam litteram, flavit, vel sufflavit: non quod faucibus sufflaverit, vel manibus corporeis corpus formaverit: spiritus enim Deus est, nec lineamentis membrorum compositus est. Non ergo corporaliter putemus Deum corporis manibus formasse corpus, vel faucibus inspirasse animam; sed potius hominem de limo terrae secundum corpus formavit, jubendo, volendo: id est, voluit, & verbo suo iussit ut ita fieret. „Et inspiravit in faciem eius spiraculum vitae;“ id est, substantiam animae in qua viveret, creavit, non de materia aliqua corporali, vel spirituali, sed de nihilo. Putaverunt enim quidam haeretici, Deum de substantia sua animam creasse, verbis Scripturae pertinaciter inhaerentes, quibus dicitur: „Inspiravit (vel sufflavit) in faciem eius spiraculum vitae.“ Cum fiat, inquit, vel spirat homo, de se flatum emittit. Sic ergo cum dicitur Deus flasse, vel inspirasse spiraculum in faciem hominis, ex se spiritum hominis emisisse intelligitur, id est de sua substantia. Qui hoc dicunt, non capiunt tropica locutione dictum esse, Sufflavit, (1) vel flavit; id est, flatum hominis, scilicet animam, fecit: flare enim est flatum facere, &

(1) Al. deest vel flavit.

INDISTINCTIO XVII.

& flatum facere est animam facere. Unde Dominus per Isaiam (cap. lvi.) (2) „Omnem flatum ego feci.“ Non sunt ergo audiendi qui putant animam esse partem Dei. Si enim hoc esset, nec à se, nec ab alio decipi posset, nec ad malum faciendum, vel patiendum compelli, nec in melius, vel deterius mutari. Flatus ergo quo hominem animavit, factus est à Deo, non de Deo, nec de aliqua materia; sed de nihilo.

Hic quaeritur, quando facta sit anima, an extra corpus, an in corpore.

SED utrum in corpore, an extra corpus, etiam inter doctores scrupulosa quaestio est. Augustinus enim super Genesim (Lib. VII. cap. xxiv. xxvii. & xxviii.) tradit, animam cum Angelis sine corpore fuisse creatam, postea vero ad corpus accessisse: neque compulsa est incorporari, sed naturaliter illud voluit; id est, sic creata fuit ut vellet, sicut naturale nobis est velle vivere. Male autem velle vivere, non naturae, sed voluntatis est perversae. Alii vero dicunt, animam (3) primi hominis in corpore fuisse creatam, ita exponentes verba illa: „inspiravit in faciem eius spiraculum vitae;“ id est, animam in corpore creavit, quae totum corpus animaret. Faciem tamen specialiter expressit, quia haec pars sensibus ornata est ad intuenda superiora. Sed quidquid de anima primi hominis aestimetur, de aliis certissime sentiendum est, quod in corpore creentur. Creando enim infundit eas Deus, & infundendo creat. Dicendum est etiam, animam illam non sic esse creatam ut praescia esset operis futuri iusti, vel iniusti.

In qua aetate Deus hominem fecerit. In aetate virili factus est homo secundum superiores causas.

SOlet etiam quaeri, utrum Deus hominem repente in virili aetate fecerit, an perficiendo, & aetates augendo; sicut nunc format in matris utero. Augustinus super Genes. (Lib. VI. cap. xlii.) dicit, quod Adam in aetate virili continuo factus est; & hoc secundum superiores, non inferiores causas, id est, secundum voluntatem, & potentiam Dei, quam naturae generibus non alligavit; qualiter & virga Moysi conversa est in draconem. Nec enim talia contra naturam fiunt nisi nobis, quibus aliter naturae cursus innotuit; Deo autem natura est quod facit. Non ergo contra dispositionem suam illud fecit Deus. Erat enim in prima (4) causa naturae creaturae, sed in beneplacito Creatoris, cuius voluntas necessitas est. Hoc enim non erat in conditione creaturae, & praescit. Multa vero secundum inferiores causas futura sunt; sed in praescientia Dei futura non sunt. Si autem aliter ibi futura sunt, potius futura sunt sicut ibi praescit ille qui non potest falli. Sic ergo factus est Adam non secundum inferiores causas, quia non erat in rerum causis seminalibus ut ita fieret, sed secundum superiores, non contra naturam operantes; quia in rerum causis naturalibus erat ut ita posset fieri.

Quod homo extra paradysum creatus, in paradiso sit positus; & quare ita factum sit.

Hominem autem ita formatum tulit Deus, ut Scriptura docet, & posuit in paradiso voluptatis, quod plantaverat in principio. His verbis aperte Moyses insinuat, quod homo extra paradysum creatus, & postmodum in paradiso sit positus: quod ideo factum dicitur, quia non erat permansurus in eo; vel ut non naturae, sed ut gratiae hoc assignaretur. Intelligitur autem paradysus localis, & corporalis, in quo homo locatus est. (5) Tres enim generales de paradiso sententiae sunt. Una eorum qui corporaliter intelligi volunt tantum. Altera eorum qui spiritualiter tantum. Tertia eorum qui utroque modo paradysum accipiunt. Tertiam mihi placere fateor, ut homo in paradiso corporali sit positus: qui ab illo principio plantatus accipi potest, quo terram omnem, remotis aquis, herbas, & ligna producere iussit: qui etsi praesentis Ecclesiae, vel futurae typum tenet, ad litteram tamen intelligendum est esse locum amenissimum, fructuosum, arboribus (6) opacatum, magnum; & magno fonte fecundum. Quod autem dicimus: „A principio,“ antiqua translatio dicit: „Ad orientem.“ Unde voluit quidam (7) in orientali parte esse paradysum longo interjacentem spatio vel maris, vel terrae, à regionibus quas incolunt homines, secretum, & in alto situm usque ad lunarem circumulum pertingentem: unde nec aquae diluvii illuc pervenerunt.

De lignis paradisi, inter quae erat lignum vitae, & lignum scientiae boni & mali.

IN hoc autem paradiso erant ligna diversi generis: inter quae unum erat quod vocatum est lignum vitae, alterum vero lignum scientiae boni & mali. Lignum vitae dictum est, sicut docet Beda, & Strabus (8), quia divinitus accepit hanc vim ut qui ex eius fructu comederet, corpus eius stabili sanitate, & perpetua soliditate firmaretur, nec ulla infirmitate, vel aetatis imbecillitate, in deterius, vel in occasum laberetur. Lignum autem scientiae boni & mali (9) non à natura hoc nomen accepit, sed ab occasione rei postea (10) secuturae. Arbor enim illa non erat mala; sed scientiae boni & mali ideo dicta est, quod post prohibitionem erat in illa transgressio futura, qua homo experiendo disceret quid esset inter obedientiae bonum & inobedientiae malum. Non ergo de fructu qui nasceretur inde positum est illud nomen; sed de re transgressionem secuta. Cognovit enim homo prius quam tangeret hoc lignum, bonum & malum; sed bonum per prudentiam, & experientiam, malum vero per prudentiam tantum: quod etiam per experientiam novit usurpato ligno vitio: quia per experientiam mali didicit quid sit inter bonum obedientiae & malum inobedientiae. Si vero primi parentes obedienter essent, nec contra (11) praepceptum peccassent; non ideo tamen minus diceretur lignum

In II. Sent. Tom. II. V2. scientiae.
(2) Ita Septuaginta; Vulgata vero: Et flatus ego faciam. (3) Al. primam. (4) Al. creaturarum. (5) Nicolai (Unde Augustinus Lib. VIII. super Gen. ad litt. cap. ix.) Tres generales &c. (6) Al. deest. opacatum. (7) Nicolai (Beda nimirum, & Rabanus.) (8) Addit Nicolai (immo & Augustinus ubi supra cap. v.) (9) Addit Nicolai (ex Augustino rursus ubi supra cap. vi. xlii. xiv. ac deinceps.) (10) Al. secuta. (11) Al. peccatum.